

УДК 347.73

DOI <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2019.3.22>

АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ЯК ФІНАНСОВО-ПРАВОВИЙ ІНСТИТУТ

Постановка проблеми. Комплексність галузі митного законодавства зумовлює міжгалузевий характер конструкцій митного регулювання [1, с. 1]. Не є винятком і інститут адміністрування митних платежів, який об'єднує в собі норми різної галузевої належності. Особливу роль у правовому регулюванні адміністрування митних платежів відіграють норми фінансового права, оскільки за їх допомогою забезпечується мобілізація грошових коштів за перетинання митного кордону. З огляду на це постає нагальна потреба наукового осмислення фінансово-правових аспектів категорії «адміністрування митних платежів».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед вітчизняних науковців окремі питання фінансово-правового регулювання відносин, пов'язаних із справлянням митних платежів, стали предметом дослідження таких учених, як Н.Л. Губерська, О.О. Добрянська, Л.О. Копцева, М.П. Кучерявенко, Ю.В. Оніщик, Н.Ю. Пришва, Т.О. Проценко, А.В. Саленков, О.О. Семчик та ін. Однак слід відмітити, що дослідники акцентують увагу на сутності і правовій природі митних платежів, забезпеченні справляння митних платежів, контролі правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати. Проблематика адміністрування митних платежів з акцентом на їх фінансово-правовому аспекті залишилась поза увагою науковців. Тому можна констатувати, що сьогодні виникла необхідність наукової розробки проблеми фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів.

Метою статті є визначення сутності та специфіки адміністрування митних платежів як інституту фінансового права.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з аналізу завдань уповноважених державою органів у сфері реалізації державної митної політики, визначених у ст. 544 Митного кодексу України (далі – МК України) [2], доцільно виокремити такі напрями адміністрування митних платежів: 1) забезпечення справляння митних платежів; 2) контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти сплати митних платежів; 3) застосування заходів щодо примусового стягнення митних платежів. Наведені напрями мають чітко виражене фінансово-правове спрямування.

Так, згідно з п.п. 14.1.113 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України (далі – ПК України) митні платежі – це податки, що відповідно до цього Кодексу або митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України, та контроль за справ-

лянням яких покладено на контролюючі органи [3]. У п. 27 ч. 1 ст. 4 МК України наведено перелік цих платежів: мито, акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції) [2]. Згідно з ч. 2 ст. 1 МК України відносини, пов'язані із справлянням митних платежів, регулюються цим Кодексом, ПК України та іншими законами України з питань оподаткування [2]. Відповідно до п. 1.2 ст. 1 ПК України правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, визначаються цим Кодексом, крім правил оподаткування товарів митом, які встановлюються МК України та іншими законами з питань митної справи [3]. Аналогічне положення щодо правил оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, закріплено у ч. 2 ст. 270 МК України [2]. З огляду на викладене доходимо висновку, що забезпечення справляння митних платежів здійснюється на підставі норм податкового та митного законодавства.

Контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти сплати митних платежів здійснюється шляхом проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, порядок яких регламентовано у ст. ст. 345-354 МК України. Водночас, на нашу думку, контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти сплати митних платежів є одним із напрямів публічного фінансового контролю [4, с. 111–112], оскільки такий контроль спрямований на наповнення державного бюджету за рахунок митних платежів, що справляються під час або у зв'язку з переміщенням предметів через митний кордон України.

У фінансово-правовій науці відмічається, що фінансовий контроль є одним із найважливіших самостійних інститутів фінансового права як галузі права, який належить до її загальної частини, хоча має складну структуру, оскільки складається з фінансово-правових норм, що включені як у загальну, так і в особливу частину [5, с. 13]. Фінансовий контроль включають у фінансове право, оскільки фінансово-контрольні відносини регулюються нормами фінансового права [6, с. 81]. Публічний фінансовий контроль – це діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, інших публічних органів і недержавних організацій, господарюючих суб'єктів, їх структурних підрозділів, а також осіб, наділених відповідними контрольними повноваженнями чи правами, які спрямовані на перевірку законності

фінансового планування, забезпечення фінансової дисципліни в процесі мобілізації, розподілу, перерозподілу і використання публічних фінансових ресурсів [7, с. 8]. Якраз в процесі мобілізації грошових коштів за перетинання митного кордону здійснюється контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти сплати митних платежів. Звідси слідує, що контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти сплати митних платежів регулюється нормами фінансового права.

Порядок та особливості застосування заходів щодо примусового стягнення митних платежів регульовано нормами податкового законодавства. Податково-правовий примус є різновидом фінансово-правового примусу, а саме встановлені податково-правовими нормами заходи організаційно-майнового впливу уповноважених контролюючих органів та їх посадових осіб на зобов'язаних суб'єктів податкових правовідносин, що застосовуються без урахування індивідуальної волі останніх на підставі їх протиправної поведінки або у разі виникнення іншої загрози публічному інтересу в оподаткуванні з метою захисту такого публічного інтересу [8, с. 3–4].

У ч. 1 ст. 303 МК України встановлено, що у разі несплати або неповної сплати митних платежів у встановлений строк такі платежі стягуються в порядку та строки, визначені ПК України [2]. Такими примусовими заходами є адміністративний арешт майна (ст. 94 ПК України), податкова застава (ст. ст. 88, 89, 93, 95 ПК України), зупинення видавничих операцій на рахунках платника (п. 91.4 ст. 91 ПК України), заборона відчуження платником податків свого майна (п. 89.4 ст. 89 ПК України), стягнення податкового боргу (ст. ст. 95, 96, 97, 99, 101 ПК України), нарахування пені (ст. ст. 129-132 ПК України), штраф (ст. ст. 117-128¹ ПК України). У зв'язку з цим можна стверджувати, що заходи щодо примусового стягнення митних платежів регламентовані нормами фінансового (податкового) права.

Аналізуючи наведені вище напрями адміністрування митних платежів, варто звернути увагу на той факт, що адміністрування митних платежів схоже з публічною фінансовою діяльністю держави. Категорія «публічна фінансова діяльність» сьогодні є загально визнаною і застосовується в науці фінансового права як одна з основних категорій в контексті визначення через неї і фінансових відносин (до фінансових відносин, які є складовою частиною змісту фінансової діяльності держави, і органів місцевого самоврядування належать грошові відносини, що виникають на стадії розподілу суспільного продукту [9, с. 29]), предмет фінансового права (предметом фінансового права є суспільні відносини, що виникають у процесі фінансової діяльності держави [10, с. 20]), і фінансове право як самостійна галузь права (фінансове право – це сукупність юридичних норм, що регулюють суспільні відносини, які виникають у процесі фінансової діяльності держави для забезпечення безперервного здійснення її завдань та функцій в кожний даний період її розвитку [11, с. 23]).

Публічна фінансова діяльність викликана низкою об'єктивних факторів, насамперед існуванням грошей, товарно-грошових відносин, дії закону вартості [12, с. 114]. Забезпечуючи рух грошових коштів в інтересах всього суспільства, фінансова діяльність держави має публічний характер, тобто незалежно від того, хто є учасником конкретних фінансових правовідносин, за своєю суттю, формами і методами правового регулювання фінансова діяльність завжди публічна. Вона в тих чи інших формах здійснюється всіма органами держави [13, с. 34]. Публічне, будучи нерозривно пов'язаним з існуванням власне держави, проявляється не інакше ніж у формах, визначених державою. Регулюючи і направляючи потоки грошових коштів для утворення грошових фондів, які потім використовуються на потреби суспільства, держава таким чином стимулює або скорочує діяльність за певним напрямом [14, с. 11]. Інакше кажучи, держава, здійснюючи публічну фінансову діяльність, визначає «правила гри» у сфері фінансів [15, с. 29]. Публічна фінансова діяльність – це планована та систематична діяльність держави й органів місцевого самоврядування у сфері мобілізації, розподілу, перерозподілу й використання публічних фондів коштів із метою виконання покладених на них завдань і функцій та задоволення публічного інтересу [16, с. 45–46].

З огляду на це можна дійти висновку, що адміністрування митних платежів являє собою публічну фінансову діяльність у процесі формування доходної частини державного бюджету України. Отже, адміністрування митних платежів є напрямом публічної фінансової діяльності.

Підсумовуючи викладене, на наш погляд, конструкції «адміністрування митних платежів» як фінансово-правового інституту властиві наступні ознаки.

По-перше, адміністрування митних платежів є напрямом публічної фінансової діяльності, оскільки являє собою діяльність уповноважених державою органів у сфері реалізації державної митної політики в процесі акумулювання доходної частини державного бюджету України у вигляді митних платежів, що справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон.

По-друге, фінансово-правове регулювання адміністрування митних платежів полягає у забезпеченні справляння митних платежів; контролі правильності обчислення, своєчасності та повноти сплати митних платежів; застосуванні заходів щодо примусового стягнення митних платежів. Ці складники категорії «адміністрування митних платежів» регулюються нормами фінансового права і спрямовані на досягнення єдиної мети – своєчасне та в повному обсязі надходження митних платежів до державного бюджету України.

По-третє, суб'єктами адміністрування митних платежів є уповноважені державою органи у сфері реалізації державної митної політики та платники податків. Уповноважений державою орган виражає публічний

фінансовий інтерес у сфері адміністрування митних платежів. Платник податків є суб'єктом, який зобов'язаний виконати припис уповноваженого державного органу у відносинах, пов'язаних з адмініструванням митних платежів. Все це зумовлює нерівність сторін цих правовідносин, що зумовлено методом їх регулювання – методом владних розпоряджень.

Висновки. Таким чином, можна зазначити, що адміністрування митних платежів регулюється нормами фінансового права, а не лише нормами митного законодавства. Адміністрування митних платежів є одним з напрямів публічної фінансової діяльності, що здійснюється уповноваженими державою органами у сфері реалізації державної митної політики стосовно забезпечення справляння митних платежів, здійснення контролю правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати, застосування заходів щодо їх примусового стягнення. Адміністрування митних платежів спрямоване на формування державного бюджету України, оскільки грошові кошти, отримані від сплати митних платежів, необхідні для виконання завдань і функцій держави. Це дає підстави стверджувати, що адміністрування митних платежів є інститутом фінансового права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Оніщик Ю.В. Правове регулювання митних відносин в Україні та в країнах Європейського Союзу: фінансово-правовий аспект : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2014. 44 с.
2. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 12.07.2019).
3. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 12.07.2019).

4. Оніщик Ю.В. Митний контроль як вид фінансового контролю. *Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наук. праць.: Правознавство*. 2012. Випуск 628. С. 109–112.
5. Савченко Л.А. Правові проблеми фінансового контролю в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2002. 26 с.
6. Воронова Л.К. Фінансове право України: [підручник]. Київ : Прецедент; Моя книга, 2006. 448 с.
7. Зима Д.Л. Теоретико-правові питання координації державного фінансового контролю : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2008. 22 с.
8. Закарян Б.Н. Правовідновлювальні заходи в податково-правовому регулюванні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 17 с.
9. Карасева М.В. Финансовое правоотношение. Саратовский филиал Института государства и права РАН. Москва : Норма – Инфра. Москва, 2001. 283 с.
10. Савченко Л.А., Цимбалюк А.В., Шкарупа В.К., Глух М.В. Финансове право: навчальний посібник. Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. 85 с.
11. Финансовое право: Учебник. / Под ред. Е.Ю. Грачевой, Г.П. Толстопятенко. Москва : Проспект, 2004. 536 с.
12. Грачева Е.Ю. К вопросу о финансовых обязательствах государства. *Учитель, Ученый ...* / под ред. Н.П. Кучерявенко. Харьков : Право, 2011. С. 113–125.
13. Финансовое право России : учебник / Ю.А. Крохина. 3-е изд., перераб. и доп. Москва : Норма, 2008. 720 с.
14. Финансовое право : учебник / Под ред. проф. О.Н. Горбуновой. Москва : Юристъ, 1996. 400 с.
15. Соколова Э.Д. Правовые основы финансовой системы России / отв. ред. Е.Ю. Грачева. Москва : ИД «Юриспруденция», 2006. 112 с.
16. Финансове право. Академічний курс : підручник / О.П. Орлюк. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 808 с.

Озеруга О.В. АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ЯК ФІНАНСОВО-ПРАВОВИЙ ІНСТИТУТ

Стаття присвячена дослідженню адміністрування митних платежів з акцентом на їх фінансово-правовому аспекті. На підставі аналізу завдань уповноважених державою органів у сфері реалізації державної митної політики, визначених митним законодавством, виокремлено складники адміністрування митних платежів, які мають чітко виражене фінансово-правове спрямування.

З урахуванням норм податкового законодавства та положень науки фінансового права аргументовано, що фінансово-правове регулювання адміністрування митних платежів полягає у забезпеченні справляння митних платежів; контролі правильності обчислення, своєчасності та повноти сплати митних платежів; застосуванні заходів щодо примусового стягнення митних платежів. Наголошено, що ці складники адміністрування митних платежів регулюються нормами фінансового права і спрямовані на досягнення єдиної мети – своєчасне та в повному обсязі надходження митних платежів до державного бюджету України.

Аналізуючи наведені складники адміністрування митних платежів фінансово-правового спрямування, звернено увагу на той факт, що адміністрування митних платежів схоже з публічною фінансовою діяльністю держави. Зазначено, що категорія «публічна фінансова діяльність» сьогодні є загальноновизнаною і застосовується в науці фінансового права як одна з основних категорій в контексті визначення через неї і фінансових відносин, і предмета фінансового права, і фінансового права як самостійної галузі права.

Зроблено висновок, що адміністрування митних платежів є напрямом публічної фінансової діяльності, оскільки являє собою діяльність уповноважених державою органів у сфері реалізації державної митної політики в процесі акумулювання доходної частини державного бюджету України у вигляді митних платежів, що справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон.

Наведено характерні ознаки категорії «адміністрування митних платежів» як фінансово-правового інституту. Констатовано, що адміністрування митних платежів регулюється нормами фінансового права, а не лише нормами митного законодавства.

Ключові слова: адміністрування, митні платежі, фінансове право, публічна фінансова діяльність, податкове законодавство, митне законодавство.

Ozeruga O.V. ADMINISTRATION OF CUSTOMS PAYMENTS HOW A FINANCIAL AND LEGAL INSTITUTE

The article is devoted to the study of administration of customs payments with an emphasis on their financial and legal aspects. Based on the analysis of the tasks of state-authorized bodies in the sphere of implementation of the state customs policy, defined by the customs legislation, the components of administration of customs payments with a clearly expressed financial and legal direction are identified.

Taking in account the norms of tax legislation and the provisions of the science of financial law, it has been argued that the financial and legal regulation of the administration of customs payments is to ensure the collection of customs payments; control of correctness of calculation, timeliness and completeness of payment of customs payments; application of measures for the enforcement of customs duties. It is argued that ensuring the collection of customs payments is carried out the basis of the norms of tax and customs legislation; control of correctness of calculation, timeliness and completeness of payment of customs payments, is one of the areas of public financial control, and accordingly regulated by the rules of financial law; measures for the enforcement of customs duties are regulated by the rules of financial (tax) law. It is concluded that these components of the administration of customs payments are regulated by the rules of financial law, and are aimed at achieving a single goal – timely and full receipt of customs payments to the state budget of Ukraine.

Analyzing the mentioned components of administration of customs payments of the financial and legal direction, attention was drawn to the fact that the administration of customs payments is similar the public financial activity of the state. It is noted that the category of “public finance activities” is today universally recognized and applied in the field of financial law as one of the main categories in the context of the definition of both financial and financial relations, and the subject of financial law and financial law as an independent branch of law. It is emphasized that providing cash flow in the interests of the whole society, the financial activity of the state is public, ie regardless of who is a participant in specific financial legal relations, in its essence, form and methods of legal regulation, financial activity is always public. It in one form or another is carried out by all state bodies.

It is concluded that the administration of customs payments is the direction of public financial activity, since it represents the activities of state-authorized bodies in the sphere of implementation of the state customs policy in the process of accumulating the revenue part of the state budget of Ukraine in the form of customs fees that are collected during the movement or in connection, with moving goods across the customs border.

It is noted that the subjects of administration of customs payments are bodies authorized by the state in the field of implementation of the state customs policy and taxpayers. The authority authorized by the state expresses the public financial interest in the field of administration of customs payments. The taxpayer is an entity obliged to comply with the decree of the authorized state body in relations related to the administration of customs payments. All this causes the inequality of the parties to these relationships, which is due to the method of their regulation – the method of power regulations.

The characteristic features of the category “administration of customs payments” as a financial and legal institute are presented. It was stated that the administration of customs payments is regulated by the rules of financial law, and not only by the norms of customs legislation.

Key words: administration, customs payments, financial law, public financial activity, tax legislation, customs legislation.